

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 17 (322)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
15 вересня 2012 року

ВІДМІННИКИ НАВЧАННЯ

ЗІ СВЯТОМ!

МИХАЙЛО БАБІЙ: «КОМБУСТІОЛОГІЯ, ТРАВМАТОЛОГІЯ – СЕРЕД УЛЮБЛЕНИХ ДИСЦИПЛІН»

Михайло Бабій – студент 6 курсу медичного факультету, член студентської ради університету і ради студентського наукового товариства, староста курсу.

– Своє майбутнє, Михайле, ви пов'язуєте з медициною. Розкажіть, будь ласка, чому вирішили стати лікарем? Приклад батьків?

– Ні, мої батьки не є медиками, але вони завжди підтримували мене у моєму виборі. Ще в дитинстві вирішив, що буду лікарем. Дуже добре пам'ятаю, як разом з мамою відвідував у лікарні свого старшого брата, який сильно попик руку. Лікував брата професор Володимир Васильович Бігуняк. Дякуючи Володимирі Васильовичу, брат не став інвалідом. Функції його руки повністю відновилися. Це було схоже на диво, але сталося воно завдяки животворящій роботі лікарів, медсестер. Я бачив, як злагоджено працює медперсонал опікового відділення, як уважно та чуйно ставляться вони до пацієнтів, і думав про те, що лікар – найпотрібніша в світі професія. Мабуть, тоді й зробив свій вибір. Коли закінчив школу – подав документи до ТДМУ імені І.Я. Горбачевського. Нині навчаюся на останньому курсі. Комбустіологія, травматологія – серед улюблених дисциплін. Щасливий, що навчаюся саме в ТДМУ, де створені всі умови, щоб студенти набували знань і практичних навичок, аби в майбутньому стати добрими фахівцями.

– Де проходила ваша перша лікарська виробнича практика? І що запам'яталося особливо?

– Хірургічна та терапевтична практика була на базі першої міської лікарні. Працював у відділенні опікової травми під керівництвом прекрасних, досвідчених лікарів. Зокрема, моїми наставниками були професор Володимир Васильович Бігуняк і асистент Андрій Олегович Ковальчук. Дуже вдячний їм за підтримку і допомогу. Лікування хворих з опіками є складним і тривалим. Без сучасної мед-апаратури не обійтися. Бачив, дуже добрий ефект дає, приміром, дерматом – апарат, що дозволяє зняти клаптики шкіри з однієї ділянки тіла, аби накласти їх на іншу, обпечену. Робити перев'язки теж треба так, щоб рани швидше гоїлися. І теоретичних знань тут замало, потрібна практика. Повірте, я часу не марнував. Подобалося працювати і в травматологічному відділенні, де старші колеги, дізнавшись, що мене цікавить ця галузь медицини, і, зокрема, ортопедія, поставили до мене дуже приязно. Охоче діли-

лися професійним досвідом, давали добрі поради.

– Чи був випадок, коли вам довелося самостійно застосовувати набуті знання?

– Так. Коли проходив практику у навчально-практичному центрі первинної медико-санітарної допомоги в селі Зарубинці Збаразького району. Завдяки ТДМУ тут діє повноцінний лікарський медичний заклад із сучасним обладнанням. Прийом пацієнтів ведуть лікарі-інтерни – терапевт і стоматолог, їм допомагають студенти-старшокурсники. Того дня до нас надійшло тривожне повідомлення: в полі стався нещасний випадок. Тракторист травмував руку. Рана була серйозна. Кисть руки залишилася, по суті, без шкіри. За нами приїхав сільський голова своєю машиною і за 2-3 хвилини ми вже надавали потерпілому першу медичну допомогу. Зупинили кров, рану обробили, перев'язали. Всі медикаменти, необхідні, щоб допомогти людині, навчально-практичний центр первинної медико-санітарної допомоги мав, знову ж таки завдяки ТДМУ. Взагалі нашому пацієнту поталанило, бо допомога надійшла вчасно. З накладеною пов'язкою потерпілого доправили до Тернополя для стаціонарного лікування. Все закінчилося

добре, а я вкотре переконався, що обрав найкращу професію і що це справді моє покликання.

– Батьки можуть вами пишатися. Звідки ви родом?

– Моє дитинство минуло в мальовничому селі Кальне на Тернопільщині. Крім старшого брата, маю ще молодшу сестру, яка нині навчається в Кременецькому медичному училищі. Кажу, що зацікавилася медициною, слухаючи мої розповіді про навчання в медуніверситеті. Мені це приємно.

– Чи є у вас хобі?

– Є. Цікавлюся відкриттями в комбустіології та травматології. Нині в цій сфері багато нового з'являється. Стежу за науковими публікаціями, читаю фахову літературу.

– Наукова діяльність вас приваблює?

– Так, тим більше, що в нашому університеті створені всі умови для наукових досліджень. Щороку у нас відбуваються міжнародні медичні конгреси студентів та молодих вчених, і члени студентського наукового товариства – серед організаторів. Торік мою наукову роботу, яку написав під керівництвом доцента кафедри клінічної біохімії Інни Яківни Криницької, надрукували в збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулася в НОК «Червона калина». Вдячний також завідувачу кафедри, професору Івану Миколайовичу Кліщу за допомогу в підготовці роботи. На 6 курсі гадаю обрати тему дослідження з царини травматології. Своїми планами поділився з доцентом кафедри травматології та ортопедії Ігорем Сергійовичем Куляндою і його підтримка додала натхнення.

– Кажуть, університет починається з гуртожитку. Ви згодні з цим твердженням?

– Живу в гуртожитку всі п'ять років і це для мене – як другий дім. Кімнати – дво- і тримісні. Перші чотири роки мешкав у «трійці», на 5 курсі переїхав у дво-місну. Комфортні умови сприяють успішному навчанню. До послуг мешканців гуртожитку також бібліотека, спортзал.

Оксана БУСЬКА

ШАНОВНІ ФАРМАЦЕВТИ ТЕРНОПІЛЛЯ!

Важливою і значимою є Ваша гуманна місія – забезпечувати людей ліками. Завдяки високому професіоналізму, щирому ставленню до клієнтів Ви повертаєте хворим здоров'я, додаєте впевненості та віри в повноцінне життя. Вірю, що Ваша відданість справі й надалі високо цінуватиметься у суспільстві та матиме належну шану серед краян.

Нехай же цей святковий день дарує міцне здоров'я, бадьорість, невичерпну енергію й наснагу кожному з Вас! Нехай біди та негаразди обходять Вас стороною, добробут і радість панують у Ваших оселях, повага і розуміння колег та друзів завжди будуть з Вами! Хай Ваші серця зігріває Віра, Надія та Любов!

В. КУЗІВ,

голова Тернопільської обласної організації профспілки працівників охорони здоров'я України

ОГОЛОШЕННЯ

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО»
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
(АКРЕДИТОВАНИЙ
ЗА IV РІВНЕМ)
ОГОЛОШУЄ ДОДАТКОВИЙ
КОНКУРС ЗІ ВСТУПУ:**

в аспірантуру без відриву від виробництва за спеціальностями:

– фармакологія – 1 місце
Термін подання документів – до 30 вересня 2012 року.

Особи, які вступають до аспірантури, на ім'я ректора університету подають:

1. Заяву;
2. Особистий листок з обліку кадрів;
3. Список опублікованих наукових праць і винаходів. Аспіранти, які не мають опублікованих наукових праць і винаходів, подають наукові доповіді (реферати) з обраної наукової спеціальності;
4. Медичну довідку про стан здоров'я за формою № 086-у;
5. Копію диплома про закінчення вищого навчального закладу із зазначенням отриманої кваліфікації спеціаліста або магістра (особи, які здобули відповідну освіту за кордоном, – копію нострифікованого диплома), (копії завірені печаткою відділу кадрів);
6. Посвідчення про складання кандидатських іспитів (за наявності складених кандидатських іспитів).

Адреса університету:

м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел 52-45-54.

РЕКТОР ТДМУ ЛЕОНІД КОВАЛЬЧУК: «РЕФОРМИ ПОТРЕБУЮТЬ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ»

— Леоніде Якимовичу, як загалом оцінюєте нинішню систему додипломної підготовки лікарів в Україні. Наскільки вона відповідає вимогам часу, міжнародним стандартам і духу проголошених реформ?

— Останніми роками в навчальних медичних закладах зарубіжжя побувало понад сто науковців ТДМУ. Наш університет надав можливість викладачам багатьох дисциплін пройти стажування у найкращих медичних університетах США та країн Євросоюзу. І от коли ми детально вивчили іноземний досвід, то пересвідчилися, що й вітчизняна система додипломної освіти займає гідне місце в американському та європейському освітньому просторі. Але це не означає, що ми не повинні шукати нових форм навчання чи переймати якісь оригінальні методики та досвід передових університетів. Вважаю, це правильним шляхом, зорієнтованим на інтеграцію у світовий медичний освітній простір. У ТДМУ, приміром, останніми роками, крім тестових семестрових іспитів, які позбавляють будь-якого втручання ззовні, ввели матрикули практичних навичок, що мають цілком реальне підґрунтя в освоєнні практичних навичок на додипломному рівні. Ще одне нововведення — це ОСКІ (об'єктивний структурований клінічний іспит), екзамен, який прийшов у Європу зі США, і ми також його перейняли. Він демонструє рівень освоєння практичних навичок. У дусі часу й комп'ютерні технології, нині є можливість вибору з-поміж широкого розмаїття оригінальних методик, які постійно вдосконалюють. Тому гадаю, що нині медичні університети України мають усі можливості запозикувати найкращі напрацювання зарубіжних колег. І хочу наголосити, що наша додипломна освіта є достатньо конкурентоспроможною, гідною, особливо в контексті реформ охорони здоров'я.

— Як, на Вашу думку, підготувати лікаря нової генерації, зважаючи на стрімкий розвиток науки, специфіку медичних кардинальних змін у лікуванні людини?

— З цього приводу мені б хотілося розповісти про цікавий досвід Федеративної Республіки Німеччини, де на державному рівні створена комісія з прогнозування запитів майбутнього. Гадаю, це дуже перспективний шлях. Примітно, що й у нашому університеті також зорганізували подібну комісію з прогнозування запитів майбутнього в діяльності лікаря. Од-

Охорона здоров'я сучасного рівня неможлива без використання високих медичних технологій, які потребують новітніх засобів діагностики, лікування та, ясна річ, висококваліфікованого персоналу. Не секрет, що однією з найважливіших проблем системи охорони здоров'я України є кадрова. Саме вона позначилася не лише дефіцитом лікарів, а й необхідністю вдосконалення їх професійної освіти. Тому логічним є запитання — коли і де починається таке виховання? Відповідь підказує копітка й напружена праця, яка вказує на домінуюче значення допрофесійної підготовки в умовах медичних навчальних закладів. Про те, як це відбувається у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського розповів його ректор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАМН України, професор Леонід Ковальчук.

ним з напрямків визначили телекомунікаційні технології. Тобто наше завдання — вже зараз мотивувати студентів освоювати телекомунікаційні технології в медицині. Задля цього налагодили сучасні засоби телекомунікаційного зв'язу в центрах первинної медико-санітарної допомоги, де проходять стажування наші студенти. А як інакше можна підготувати кваліфікованих фахівців? Університет нині створив усі умови для студентів випускних курсів медичного та стоматологічного факультетів у новостворених центрах. У таких центрах студент має нагоду спробувати власні сили під час консультації з фахівцями центральних лікарень та з університетською лікарнею в режимі «наживо», також там є все необхідне для передачі ЕКГ та отримання відповіді з розшифруванням, можливість передачі мазків для цитологічного дослідження з отриманням відповіді. Наразі впроваджуємо дерматоскопію для ранньої діагностики раку. В області щороку діагностують до трьох тисяч випадків раку шкіри, тому рання діагностика цієї патології надзвичайно важлива. Дерматоскопія є не в усіх медичних закладах, та й досвідчених фахівців бракує, а от передати матеріал дистанційно у відповідний діагностичний центр можливо.

Ще одним надзвичайно важливим аспектом у підготовці лікаря нової генерації вважаю комунікативну компетентність майбутніх лікарів, яка охоплює розмовні, соціально-психологічні навички, етичні аспекти. Мовлячи про це, ясна річ, не можна оминати й питань біоетики. Нині надзвичайно гостро у медицині постали проблеми у сфері трансплантології, екстракорпорального запліднення, та й, зрештою, такого делікатного питання, як вирощування органів та клонування організмів. Наскільки це важливо чи гуманно та правомірно?

Є багато й інших аспектів медицини, пов'язаних з медичними етичними нормами. Гадаю, питання біоетики у вітчизняній охороні здоров'я давно вже на часі. Тому з початком нового навчального року відкрили кафедру медичної етики та медичної деонтології. Але це не єдині запити майбутнього, на яких маємо акцентувати свою увагу, цей обсяг потрібно й надалі поглиблено вивчати, аби виявляти можливості для прогнозування таких запитів, які стануть реальним підґрунтям для підготовки лікаря майбутнього.

— Які проблеми, на Вашу думку, притаманні нині вищій медичній школі в Україні і як їх можна подолати?

— Як відомо, є сім внутрішніх стандартів якості вищої медичної освіти, які 2003 року визначила Європейська асоціація з підвищення якості медичної освіти. В контексті Болонського процесу вони якраз й визначають ті основні проблеми, на які варто звернути увагу. Одна з них — це об'єктивність оцінки знань студентів. У цьому документі зазначено, що кожен університет повинен мати свою систему об'єктивної оцінки знань студентів. Надзвичайно важливо зорганізувати таку систему, яка не допустить жодного зовнішнього втручання, щоб ніхто ні за кого не просив, щоб оцінки не ставили за винагороду, а лише за знання студентів.

Ми змогли розв'язати проблему не одного року — подолати прояви зовнішнього втручання під час сесії. Нам вдалося, але, зауважте, не адміністративними, а організаційними методами, запозичивши методику Віденського університету, зробити семестровий іспит цілковито чесним. У такий спосіб унеможливили дію суб'єктивного чинника — ніхто на іспит вплинути не може, крім студента з його знаннями. Бачимо, що діти наших викладачів, завідувачів кафедр, навіть діти керівників Центру не-

залежного оцінювання знань студентів не завжди з першого разу складають іспит. І їхні батьки, хоча й безпосередньо займаються цим оцінюванням, вплинути на результат іспиту не можуть, бо оцінює знання спеціальна комп'ютерна програма, втрутитися у роботу якої аж ніяк не можна.

Ще один важливий чинник — це наблизити підготовку лікаря до нинішніх реалій. Про що йдеться? Нині вся увага у реформуванні охорони здоров'я спрямована на первинну ланку, де головною дійовою особою є сімейний лікар, ясна річ, що підготувати такого фахівця лише в лекційній залі неможливо. Після того, коли він отримав певні базові знання, повинен пройти «вишкіл» у навчально-практичних центрах. І ми створили п'ять таких навчально-практичних центрів, де все зроблено за сучасними стандартами, як це й повинно бути, — від комфортабельного житла до затишних, добре оснащених кабінетів з телекомунікаційними технологіями. Вважаю, що саме в таких центрах й можна підготувати кваліфікованих фахівців. Для майбутніх лікарів — це чудова можливість випробувати власні сили, з'ясувати, що добре засвоїли, а над чим слід попрацювати. Після такої практики випускники не бояться села, бо переконалися, що і тут можна створити належні умови для роботи та проживання. Плануємо зробити подібні центри й у Тернополі, щоб студенти проходили повноцінну практику і в селі, і у місті.

Безумовно, цей перелік можна продовжувати, але найголовніше те, що проявів корупції в медичних університетах не повинно бути, адже в майбутньому вона

відгукнеться вже не сфальшованими знаннями, а людською бідною. А це один з найважливіших чинників.

— Що повинно стати орієнтиром для реформування чи вдосконалення додипломної освіти лікарських кадрів, які основні його напрямки?

— Світовий досвід. Використовуючи його найкращі надбання, потрібно намагатися, щоб наші дипломи були конкурентоспроможні у світовому медичному просторі.

— Що цінніше — мати «універсальних» лікарів чи високопрофесійних «вузьких» спеціалістів? Чи можливий у цьому питанні компроміс? Чому в нас немає таких спеціалістів як трансфузіолог, репродуктолог, щелепно-лицьовий хірург і чому таких фахівців не готують у ВНЗ, тоді як у світі вони у пошані?

— Спершу дозволить не погодитися з тим, що таких спеціалістів, як, скажімо, репродуктолог чи щелепно-лицьовий хірург потрібно готувати на додипломному рівні. Нині й у європейських та американських університетах таку спеціальність опановують вже на післядипломному рівні. Що ж до компромісу між вузькими спеціалістами та «універсалами», то, вважаю, що краще знайти золоту середину, де у «власному» медичному просторі трудитимуться спеціалісти первинної ланки — лікарі сімейної медицини та фахівці високоспеціалізованої допомоги, так звані вузькі спеціалісти. Світова практика це підтверджує.

— Є нарікання на те, що теперішній студент-медик відірваний від практики. З університетськими лікарнями в країні проблема, з доступом студента до пацієнта — також. Що можна запропонувати для того, щоб теорія більше підкріплювалася практикою?

— Не цілком погоджуюся з думкою, що у вітчизняних медичних закладах студент-медик має недостатній доступ до пацієнта. Якщо порівняти цю ситуацію із зарубіжними медичними закладами, то можна стверджувати, що наші студенти, навпаки, мають значно ширші можливості у доступі до пацієнта саме на додипломному рівні. Інша річ, як оснащені наші лікарні, та як впливає це на післядипломну освіту. Якщо на додипломному рівні це не особливо важливо, то на післядипломному оснащення лікарень є домінуючим. Бо післядипломна освіта формується на базі добре оснащених лікарень, яких нам бракує. Тут ще багато потрібно попрацювати. Що ж стосується додипломної освіти, то вважаю, що вітчизняні студенти мають усі можливості для практики.

Лариса ЛУКАЩУК

Редактор **Г. ШИБАЛИНЧУК**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,**
О. БУСЬКА,
П. БАЛЮХ
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновники:
Тернопільський
держмедуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського,
голове управління охорони
здоров'я облдержадміністрації

Видавець:
Тернопільський
державний медичний
університет
ім. І.Я. Горбачевського
Індекс **23292**

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 300 від 19.12.2000
видане
управлінням у справах
преси та інформації
облдержадміністрації

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг — 2 друк. арк.
Наклад — 2000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському
держмедуніверситеті
ім. І.Я. Горбачевського.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

МЕДИЦИНУ – НА НОВИЙ, ЯКІСНО ВИЩИЙ РІВЕНЬ

– Ще на початку роботи були визначені основні засади реформування системи охорони здоров'я краю з урахуванням загальнодержавних позицій, власних підходів до ситуації на місцевому рівні, – каже ректор Тернопільського медуніверситету імені І.Я. Горбачевського, член-кореспондент НАМН України, голова постійної комісії обласної ради з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства, голова міжвідомчої комісії з реформування, структуризації медичної галузі та вироблення концепції розвитку охорони здоров'я Тернопільської області, професор Леонід Ковальчук.

Нині ж усі сили, за словами Леоніда Якимовича, потрібно сконцентрувати на модернізації первинної ланки. Адже головна мета реформування первинної медико-санітарної допомоги передбачає поліпшення стану здоров'я краян і вдосконалення системи медичної допомоги шляхом забезпечення її доступності на первинному рівні із раціональним використанням наявних ресурсів.

– У більшості медичних закладів первинного рівня області відбулися масштабні зміни. Йдеться передусім про створення центрів первинної медико-санітарної допомоги, зміцнення матеріально-технічної бази сільських установ, вирішення кадрових питань. Така стратегія має на меті наблизити лікарську допомогу до сільського мешканця, збільшити фінансові видатки саме на профілак-

тичну роботу, – вважає начальник головного управління охорони здоров'я Тернопільської ОДА Михайло Буртняк. – Нині при центральних районних і міських лікарнях вже створено 20 центрів первинної медико-санітарної допомоги з найбільшю перспективою надання їм юридичного статусу. Торік зміцнили матеріально-технічну базу ФАПів і амбулаторій, оновили 432 ФАПів, у 40 провели ремонтні роботи. Нині в 60 медичних установах первинної ланки, по суті, завершені ремонтні роботи. Реорганізовано 44 ФАПів, які обслуговують понад тисячу мешканців, в амбулаторії загальної практики-сімейної медицини. Нині до послуг пацієнтів – 159 таких амбулаторій.

Особливою гордістю є спільний проект – навчально-практичні центри первинної медико-санітарної допомоги Тернопільського державного медичного університету. Загалом відкрито п'ять навчально-практичних центрів у різних районах області, у перспективі стануть до ладу ще два. Нині це зразки тих, які повинні бути у сільській місцевості.

Свого часу медуніверситет звернувся до місцевих сільських громад з пропозицією взяти участь у створенні сільських мед закладів. Відгукнулися лише троє сільських голів. Коли ж відкрили перші центри, мати їх у своєму селі з'явилося чимало охочих. Воно й не дивно, адже ці медзаклади облаштували за усіма вимогами сучасної медицини. Скажімо, у Кокошинцях

Гусятинського району відкриття центру стало справжнім проривом для селян. Звикнувши, що у селі меддопомоги годі й шукати, вони навіть гадки не мали, що отримають медичний заклад європейського рівня. Ошатний двоповерховий будинок з євроремонтом, що потопає у квітах, зелених насадженнях і є лічницею для місцевих мешканців. На першому поверсі – кабінет лікаря, де, крім ліків та інструментів, є новітній електрокардіограф та комп'ютер. Стоматологічний кабінет оснащено не гірше, ніж у місті: сучасна стоматологічна установка, набір інструментів, пломбувальні матеріали. Обладнано центр й сучасними телекомунікаційними технологіями, через Skype можна спілкуватися з фахівцями університетської лікарні – за потреби електрокардіограму пацієнта передають до Тернополя і наживо проконсультують.

На другому поверсі – житлова кімната і кухня, є холодна й гаряча вода, духова кабіна. Для тимчасового проживання студентів-старшокурсників під час практики тут створені всі умови.

Треба сказати, що із започаткуванням сімейної медицини розширилися й функції сільських лікарів. На базі Тернопільського медуніверситету в рамках спільної угоди проходять системну перепідготовку за шестимісячною програмою дільничні терапевти та педіатри. Протягом 2011-2012 рр. пройшли спеціалізацію 23 лікарі, після закінчення інтернатури стали працювати 58. Нині в області трудяться 472

Останнім часом держава все ж звернула увагу на сільську медицину. Реформу охорони здоров'я розпочали саме з первинної ланки. І хоча Тернопільщина не увійшла до пілотних щодо проекту з реформування, медики області створили власну регіональну концепцію реформування галузі охорони здоров'я. Цей документ схвалили на спільному засіданні колегії головного управління охорони здоров'я ОДА та вченої ради Тернопільського медичного університету, обговорили в медичних колективах. Передбачено провести поетапне реформування протягом 2012-2015 років і у такий спосіб забезпечити кожного мешканця якісною, ефективною та доступною медичною допомогою.

сімейних лікарів, а ще 2-3 роки тому їх було вдвічі менше. Із забезпечення лікарями загальної практики область займає 5 місце у державі.

Партнерські стосунки поєднали діяльність ТДМУ та головне управління охорони здоров'я ОДА й у освоєнні єдиного телекомунікаційного простору. Нині у медзакладах Тернопільщини втілюють систему електронного запису на консультацію чи обстеження до фахівців лікувально-профілактичних закладів, установ приватної медицини. Завдячуючи такій єдиній електронній медичній системі пацієнт зможе самостійно обрати фахівця у тій чи іншій лікарні, а також день та годину прийому.

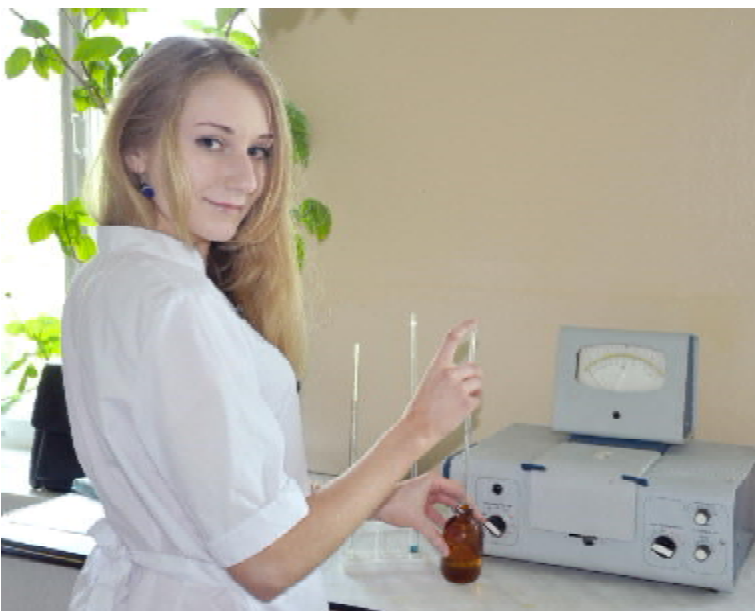
Щодо спеціалізованих закладів охорони здоров'я, то й тут помітні реальні позитивні зміни. Нині в університетській лікарні за участі медуніверситету зводять лабораторний корпус, в обласному онкологічному диспансері завершують добудову та реконструкцію поліклінічного відділення. Є сподівання, що вже найближчим часом його оснастять такою необхідною сучасною діагностичною та лікувальною апаратурою.

Успішно проводять добудову та реконструкцію Заліщицької ЦРКЛ. Це буде одна з найкра-

щих лікарень у державі з найсучаснішим обладнанням. Майже у кожному районі нині проводять капітальні ремонти відділень. Щодо оснащення таких лікарень сучасним лікувальним та медичним обладнанням, то вже цього року за кошти державних субвенцій закуплять 2 рентген-апарати, 6 УЗД-установок. Є домовленості з фондом Р. Ахметова щодо придбання гаматерапевтичного комплексу вартістю 10 мільйонів гривень. Триває співпраця з приватним бізнесом і в планах відкрити нинішнього року кабінети з використанням сучасного томографа на базі університетської лікарні, обласної психоневрологічної лікарні. В національному проекті «Нове життя» Тернопільля також бере участь, зокрема, розпочато реконструкцію обласного перинатального центру «Мати і дитина». В другому півріччі цього року держава інвестує в цей медичний заклад 37 мільйонів гривень. За словами Михайла Буртняка, 12 мільйонів планують витратити на обладнання, решту коштів – на облаштувальні роботи. Це дасть можливість поставити медичну материнство та дитинства на новий, якісно вищий рівень.

Лариса ЛУКАЦУК

ОБ'ЄКТИВ

**Марія ЛЕГОЦЬКА, студентка медичного факультету (ліворуч);
Юлія РУДА та Катерина ХАНЕЙЧУК, студентки фармацевтичного факультету (праворуч)**

Фото Павла БАЛЮХА

ПЛАНИ

У ТЕРНОПОЛІ ВІДКРИЮТЬ ЦЕНТР ПЕРВИННОЇ МЕДДОПОМОГИ

Депутатський корпус Тернопільської міської ради підтримав ідею створення в Тернополі комунального закладу «Центр первинної медико-санітарної допомоги» і на останній сесії міської ради було задекларовано цей почин.

– Відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення міськради доручили розробити установчі документи та примірний штатний розпис комунального закладу, – каже начальник відділу охорони

здоров'я та медичного забезпечення міськради Ростислав Левчук. – Місце розташування майбутнього медзакладу, посадові інструкції працівників – у процесі розробки. Їх буде затверджено на черговій сесії

міськради. Центр плануємо створювати на базі існуючих поліклінік з метою наближення первинної медичної допомоги до мешканців Тернополя, розширення можливостей щодо її доступності та якості. Відкриття подібних центрів дасть змогу підвищити загалом

рівень медичного обслуговування тернополян, зорганізувати роботу закладів охорони здоров'я та їх фінансове забезпечення, підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

Лариса ЛУКАЦУК

ПОНАД ПІВТИСЯЧІ ВЧОРАШНІХ АБІТУРІЄНТІВ СТАЛИ СТУДЕНТАМИ ТДМУ

Свято 1 вересня особливо пам'ятне для першокурсників, які цьогоріч влилися у лави студентів-медиків та отримали матрикули. В залі палацу культури «Березіль» відбулося урочисте засідання вченої ради ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, присвячене матрикуляції. У ньому взяли участь міський голова Тернополя Сергій Надал, начальник головного управління охорони здоров'я ОДА Михайло Буртняк, директор департаменту Міністерства охорони здоров'я України Володимир Дуда, а також поважні гості з-за кордону.

Схвилювано билися юні серця. З напутнім словом до першокурсників звернувся ректор ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, член-кореспондент НАМН Ук-

раїни, професор Л.Я. Ковальчук. Леонід Якимович тепло привітав юнаків і дівчат, які успішно пройшли вступний добір, стали студентами і нині прагнуть освоїти найкращу в світі, найгуманнішу професію лікаря, фармацевта.

— Ви на початку непростого дороги до облюбованого фаху, нелегкого, але почесного й важливого. Бо що може бути важливіше, ніж допомагати людям, — сказав Леонід Якимович. — Більшість з вас, сподіваюся, всі зробили свій вибір свідомо. Ви обрали професію, де потрібні не лише глибокі знання (і ви їх отримуєте), а й високі моральні якості: вірність покликанню, доброта, милосердя. Допомога недужим потрібна і вдень, і вночі, в свято і у будень, бо в хвороби немає вихідних. Але щоб виконувати свої обов'язки, медику необхідні глибокі знання та практичні навички, які отримуєте у стінах нашого університету, що є одним з кращих медичних ВНЗ України. Вивчивши досвід провідних європейських та американських університетів, ми впровадили методику навчання, яка є аналогом європейської. І особливим досягненням вважаю те, що в ТДМУ неможливе зовнішнє втручання в оцінюванні знань студентів. Жодним чином ніхто не може вплинути на оцінку, крім самого студента. Все залежить лише від його знань. Це надзвичайно важливо і такий підхід вже дав відрядний результат. Приємно повідомити, що за

відчений колектив викладачів, доцентів, професорів. А до студентів вимога одна — наполегливо й сумлінно вчитися, здобуваючи знання та практичні навички, необхідні в майбутній медичній і фармацевтичній практиці. Хочу побажати вам успіху на цьому шляху, пройти його гідно та стати добрими фахівцями. Хай допомагає вам Господь!

Зала відповіла вдячними та тривалими оплесками на ці щирі слова.

Вітання від віце-прем'єр-міністра-міністра охорони здоров'я України Р.В. Богатирьової студентам і викладачам ТДМУ з нагоди Дня знань зачитав директор департаменту Міністер-

серця, щоб ваші студентські роки були творчими та плідними, і щоб використали ви час з найбільшою користю. Найкращі побажання адресує вам вся студентська спільнота медичної академії у Вроцлаві.

Щоб особисто привітати студентів-медиків і весь колектив університету на сцену піднявся міський голова Тернополя Сергій Надал.

— Мені надзвичайно приємно бути на цьому святі, зорганізованому ТДМУ — шанованим і в місті, і в усій Україні університетом. У його стінах навчалося вже не одне покоління медиків, для багатьох саме тут розпочалася й особиста щаслива сімейна історія. Кажу це з приємністю, бо мої батьки свого часу закінчили саме цей ВНЗ. Тернопіль — студентське місто, чий ритм життя змінюється з приходом вересня. Студенти — велика та дуже активна частина мешканців Тернополя. Медики ж — студенти особливі, бо ваша майбутня професія вимагає великої наполегливості та зосередженості в навчанні. Адже життя й здоров'я людини — най-

— Для першокурсників починається нова дорога в житті — дорога пізнання медичної науки, яку треба опанувати, щоб стати справжнім фахівцем, — зазначив Михайло Миколайович. — Ви повинні пишатися тим, що навчатиметесь в одному з найкращих медичних ВНЗ України, де створена прекрасна матеріально-

технічна база, впроваджуються сучасні медичні, навчальні технології, досвідчений професорсько-викладацький склад. Україні потрібні високопрофесійні лікарі, фармацевти і ви маєте можливість ними стати. Тож у добру путь!

Ритуал посвяти в студенти розпочався зі студентської клятви, проголошеної хором і стоячи. А потім під звуки «Гаудеамуса» юнакам і дівчатам, що влилися в студентську сім'ю, вручили матрикули. Кращим студентам, які за результатами ЗНО набрали найбільшу кількість балів, матрикули вручив ректор університету, член-кореспондент НАМН України, професор Л.Я. Ковальчук. «Новобранців» тепло привітали декани медичного, фармацевтичного, стоматологічного факультетів і факультету іноземних студентів професори А.Г. Шульгай, Л.В. Соколова, Я.П. Нагірний, М.М. Корда.

На завершених матрикуляції прозвучали гімн ТДМУ, який виконала випускниця медичного факультету, асистент кафедри патологічної фізіології Наталя Волотовська, та Державний Гімн України.

**Оксана БУСЬКА,
Павло БАЛЮХ (фото)**

Леонід КОВАЛЬЧУК, ректор ТДМУ, член-кореспондент НАМН України, професор

Михайло БУРТНЯК, начальник головного управління охорони здоров'я ОДА

Сергій НАДАЛ, міський голова Тернополя

підсумками письмового тестування знань студентів під час ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-1» медичний факультет ТДМУ посів друге місце серед медичних університетів України. Наші студенти мають можливість отримати найсучасніші знання. До їхніх послуг — добре обладнані аудиторії. Враховуючи потреби сучасності й запиту дня прийдешнього, в університеті створені нові кафедри, зокрема, медичної біоетики та деонтології. В нашому ВНЗ працює дос-

ства охорони здоров'я Володимир Дуда. До мікрофона один за одним підходили й інші почесні гості. Зокрема, ректор Вроцлавського (Польща) медичного університету, почесний професор ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського Марек Зітек звернувся до присутніх з такими словами:

— Шановні студенти! Для вас починається чудовий, хоч і нелегкий період життя. Аби стати добрими лікарями, фармацевтами, треба старанно й наполегливо навчатися. Зичу від усього

більша цінність. ТДМУ відомий своїми інноваціями і в навчанні, і в науці, і в практичній медицині. Наука та практика тут чудово поєднуються. Велика подяка ректору університету й усім працівникам за співпрацю. Здоров'я всім міцного, натхнення і успіхів, а викладачам — наполегливих, успішних і вдячних студентів!

З нагоди Дня знань щирі вітання від голови облдержадміністрації В.А. Хоптяна передав начальник головного управління охорони здоров'я ОДА Михайло Буртняк.

ВІДБУЛАСЯ ЗУСТРІЧ РЕКТОРА ЗІ СТУДЕНТАМИ ВРОЦЛАВСЬКОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА КІРОВСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Як повідомляє сайт www.tdmu.edu.te.ua, ректор Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Л.Я. Ковальчук розповів студентам Вроцлавського медичного університету та Кіровської медичної академії, що проходять практику на базі університету, про особливості навчання у нашому навчальному закладі, переваги кредитно-модульної системи та єдиного робочого дня. Ознайомив студентів з веб-порталом університету, на якому відкрив розділ «На допомогу студентам» та продемонстрував великі можливості

підготовки студентів до лекцій та практичних занять. Студент медичного факультету Кіровської медичної академії запропонував відкрити матеріали підготовки до лекцій з хірургії, а з стоматологічного факультету – хірургічної стоматології.

Гості були приємно вражені потужними можли-

востями користування веб-порталом університету. Щиро подякували за гостинний і теплий прийом, хороші умови проживання в гуртожитку та можливість проходження літньої виробничої практики на базі Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського.

На закінчення Леонід Якимович подарував гостям книги «Майбутнє твориться сьогодні», що були видані до 55-річчя святкування ювілею університету, а майбутньому хірургу (студенту 5-го курсу Кіровської медичної академії) – підручник «Хірургія» за редакцією Л.Я. Ковальчука.

«МИ ЛАСПІНЦІ СЬОГОДНІ, МИ ЛАСПІНЦІ ЗАВЖДИ!»

Під таким девізом тривали робочі дні команди п'ятикурсників-практикантів у складі Максима Войновського (староста), Марії Сенишин, Миколи Виваля та Таїсії Андрійчук у 4-ій зміні літнього оздоровчого сезону «Сузір'я-Ласпі-2012». Маючи наставниками досвідчених лікарів С.Ю. Муртазаєву, Л.А. Позднякову, А.Б. Громова, нам вдалося закріпити практичні навички діагностики й лікування захворювань у дітей та освоїти ази роботи з маленькими пацієнтами. Розсудливим і мудрим пора-

дінням повернутися практичними лікарями.

Із впевненістю кажемо: дитячий табір «Ласпі» став вагомим частинкою нашого життя і теплим спогадом останнього студентського літа.

Дякуємо керівництву університету в особі ректора, проф. Л.Я. Ковальчука, начальнику відділу виробничої практики, проф. О.Є. Федорців і науковим керівникам за подаровану нагоду носити звання ласпінців.

**Марія СЕНИШИН,
Таїсія АНДРІЙЧУК,
шестикурсниці
медфакультету**

Бухта Ласпі, що розкинулася на мальовничому узбережжі Чорного моря, це подарунок природи. Тут найчистіша морська вода, чисте повітря заворожують столітні вічнозелені дерева. Вода в бухті настільки чиста, що тут розташовуються «плантації» для вирощування делікатесних молюсків.

Ласпі – це найгарніше місце, де нам довелося побувати і про яке завжди будемо

згадувати з посмішкою. Після нашої практики залишилися незабутні враження, спогади і багато нових друзів з різних куточків України та Росії, з якими ми за час свого перебування в Ласпі стали великою дружною сім'єю. Саме в дитячому оздоровчому центрі «Ласпі» відчували справжню відповідальність за дітей, особливо коли самі повинні були приймати рішення, а поруч не було жодного старшого колеги.

Сподобалося також те, що діти до нас ставилися не лише як до медпрацівників, а як до друзів, зверталися за порадою, ділилися своїми враженнями. По-справжньому ми оцінили красу природи бухти Ласпі під час походу у гори, коли були супроводжуваними лікарями. Перед нами відкрилися неймовірної краси пейзажі, які словами важко описати, це треба бачити на власні очі. Мальовничі краєвиди також спостерігали під час морської прогулянки на катері.

Кожного дня під час обходу дітей проводили лекції-бесіди на теми шкідливих звичок і здорового способу життя, профілактики харчових токсикоінфекцій та власної гігієни, першої медичної

допомоги. Старалися подати в доступній для дітей формі важливу інформацію.

ніком в організації нашої практики стала старша медсестра табору А.С. Демидова. Ми також поглибили свої знання в галузі астрономії, медицини космосу, буваючи на численних заходах, засіданнях гуртка та відвідавши державне космічне агентство України (м. Євпаторія), познайомилися з культурно-туристичними об'єктами краю, зокрема, Воронцовським палацом (м. Алушка), дельфінарієм (м. Севастополь), місцевими краєвидами у майже щоденних походах в гори, знайшли безліч друзів і гарно відпочили на березі моря. Від'їжджаючи, обіцяли неод-

Керівництво табору та лікарі ставилися до нас з повагою та великою довірою. Ми, студенти-практиканти 2 заїзду, хочемо висловити вдячність керівництву нашого університету, а також керівнику відділу практики Ользі Євгенівні Федорців, за те, що надали нам можливість пройти практику у такому мальовничому місці як Ласпі.

**Мирослава МУДРИК,
Дмитро БІЛОВУС,
Наталія МАЧУГА,
Михайло БАБІЙ,
учасники 2 заїзду**

Найдивовижніше місце, де нам довелося побувати, – це «Ласпі». Тут – неймовірної краси природа біля підніжжя скелястих хребтів, безмежна лазур Чорного моря, надзвичайно цілющий клімат. А ще – незабутні враження, спогади, від яких сльозки навертаються на очі, нові друзі з усіх куточків України, Росії, Білорусі, Казахстану, а також безцінний досвід, який, безперечно, пригодиться у майбутньому.

Саме в дитячо-оздоровчому центрі «Ласпі» ми відчували справжню відповідальність за маленьких пацієнтів, які водночас так щиро полюбили нас. Як приємно відчувати довіру та вдячність в очах дітей, які ставилися до нас не лише як до медпрацівників, а й як до справжніх друзів. Вони зверталися до нас не лише з побитими колінами й ліктями, а й за порадою, ділилися своїм щастям від перших освідчень у коханні та сльозами через нерозділені почуття.

А у хвилину, коли до тебе підбігає 20 діток і кожен з них намагається тебе обняти, поцілувати, подякувати за все, ти розумієш, що вибрав правильну дорогу в житті. Слова 10-річної дівчинки: «Ты самый хороший и нестрашный доктор в мире» просто пройняли до сліз ... сліз щастя.

**Галина КУРОЧКА,
Надія ГАВРИЛЮК,
Валерія ОБІХОД,
Юлія ВОНІТОВА,
учасники 3 заїзду в
«Ласпі»**

СПІВПРАЦЯ

**ДЕЛЕГАЦІЯ З ВРОЦЛАВСЬКОГО
МЕДУНІВЕРСИТЕТУ (ПОЛЬЩА)
ВІДВІДАЛА ТДМУ ТА
УНІВЕРСИТЕТСЬКУ ЛІКАРНЮ**

З 29 серпня до 1 вересня у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я.Горбачевського побувала делегація Вроцлавського медичного університету в складі ректора, професора Марека Зітека, координатора міжнародних зв'язків цього ж ВНЗ, доктора Войцеха Барга та голови Нижньосілезької ради лікарів Лешека Бистрика.

Метою візиту було налагодження більш плідної співпраці між університетами та вступ Вроцлавського медичного університету до «Міжнародного

тету та його міжнародне визнання.

Делегація ознайомилася з досвідом діяльності Тернопільської університетської лікарні. Зокрема, наші польські партнери відвідали кафедру ендоскопії з малоінвазивною хірургією, урологією, ортопедією та травматологією факультету післядипломної освіти (завідувач – професор О.Л.Ковальчук). Делегація відзначила високий науковий та технологічний рівень клініки, який відповідає сучасним європейським стандартам.

Також відбулися перемовини з головним лікарем Тернопільської університетської лікарні М.Я. Гірняком.

Делегація ознайомилася із діяльністю ННІ морфології, з ла-

науково-освітнього інноваційно-технологічного консорціуму медичних ВНЗ і ВНЗ фізичного виховання і спорту».

Також під час візиту було вручено дипломи та мантиї почесних професорів ТДМУ ректорові Вроцлавського медичного університету, доктору Мареку Зітеку та координатору міжнародних зв'язків цього ж ВНЗ, доктору Войцеху Баргу.

Ректор Вроцлавського медичного університету відзначив високий академічний рівень Тернопільського медичного універси-

тету та його міжнародне визнання. Делегація ознайомилася з досвідом діяльності Тернопільської університетської лікарні. Зокрема, наші польські партнери відвідали кафедру ендоскопії з малоінвазивною хірургією, урологією, ортопедією та травматологією факультету післядипломної освіти (завідувач – професор О.Л.Ковальчук). Делегація відзначила високий науковий та технологічний рівень клініки, який відповідає сучасним європейським стандартам.

Також відбулися перемовини з головним лікарем Тернопільської університетської лікарні М.Я. Гірняком. Делегація ознайомилася із діяльністю ННІ морфології, з ла-

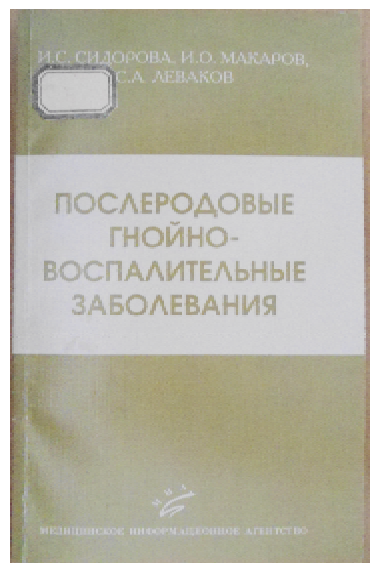
бораторію електронної мікроскопії, відвідала кафедри анатомії людини, клініко-лабораторної діагностики, а також патологічної анатомії, анатомічний музей.

Гостям продемонстрували використання відеосистем при вивченні анатомії людини, телекомунікаційний зв'язок з лабораторією гістологічної та цитологічної експрес-діагностики.

Високі гості з Польщі відвідали й ННІ медико-біологічних проблем.

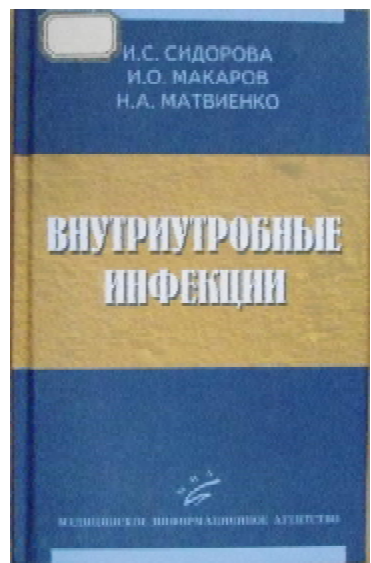
**БІБЛІОТЕКА ІНФОРМУЄ ПРО НОВІ
НАДХОДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ**

Сидорова І. С. Послеродовые гнойно-воспалительные заболевания / И. С. Сидорова, И. О. Макаров, С. А. Леваков. – М. : МИА, 2006. – 128 с.

У цьому навчальному посібнику представлені сучасні дані про етіологію, патогенез, клінічний перебіг, діагностику і лікування післяродових гнійно-запальних захворювань. Для акушерів-гінекологів, клінічних ординаторів та інтернів.

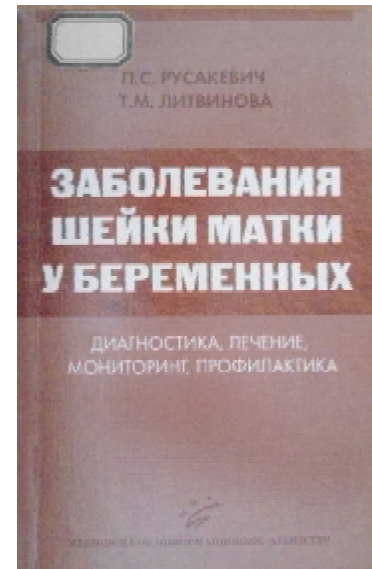
Сидорова І. С. Внутритрубные инфекции : учеб. пособ. для системы послевуз. проф. образ. врачей / И. С. Сидорова, И. О. Макаров, Н. А. Матвиенко. – М. : МИА, 2006. – 176 с

У навчальному посібнику представлені найновіші дані про особливості внутрішньотрубного інфікування плоду в залежності від етапів його розвитку і термінів вагітності. Для лікарів акушерів-гінекологів, клінічних ординаторів та інтернів.

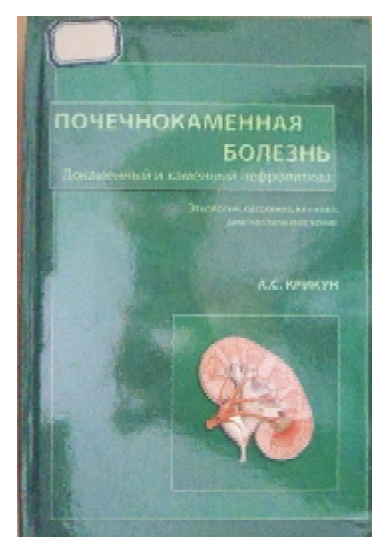
Русакевич П. С. Заболевания шейки матки у беременных : диагностика, лечение, мониторинг, профилактика : учебн. пособ. для системы послевуз. профес. образов. врачей / П. С. Русакевич, Т. М. Литвинова. – М. : МИА, 2006. – 144 с.

У книзі відображені особливості діагностики, лікування та моніторингу при фонних і передракових захворюваннях шийки матки під час вагітності. Для лікарів-слухачів курсів підвищен-

ня кваліфікації, акушерів-гінекологів жіночих консультацій, лікарів-стажерів, клінічних ординаторів.

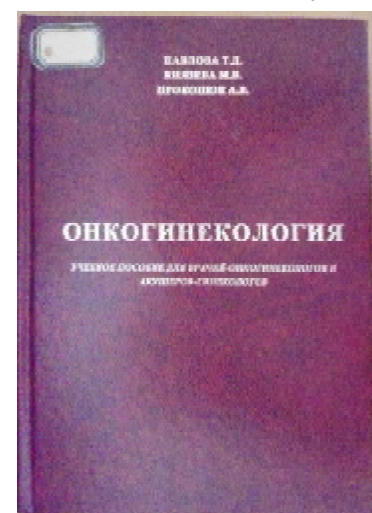
Крикун А. С. Почечнокаменная болезнь. Докаменный и каменный нефролитиаз. Этиология, патогенез, клиника, диагностика и лечение / А. С. Крикун. – К., 2009. – 500 с.

Вперше представлена етіологія, патогенез, клініка, діагностика і лікування хворих докамінним і камінним нефролітазом. Для урологів, хірургів, сімейних лікарів та студентів медичних університетів.

Павлова Т. Д. Онкогинекология : учебн. пособ. для врачей-онкогинекологов и акуш.-гинекол. / Т. Д. Павлова, М. В. Князева, А. В. Прокопюк. – Харьков, 2006. – 364 с.

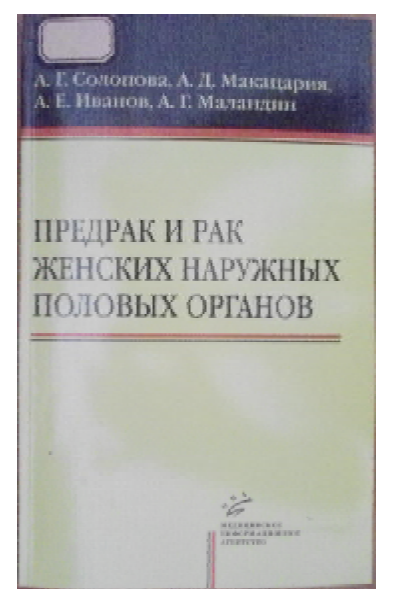
У книзі викладені етіологія, патогенез, епідеміологія, клініка та діагностика злоякісних пухлин

органів репродуктивної системи жінок, описані сучасні методи лікування, прогнозування, реабілітація хворих.

Для лікарів-онкогінекологів, онкологів, хірургів, хіміотерапевтів, радіологів, клінічних ординаторів.

Предрак и рак женских наружных половых органов. Принципы лечения / А. Г. Солопова, А. Д. Макацария, А. Е. Иванов, А. Г. Маладин. – М. : МИА, 2007. – 72 с.

У керівництві для лікарів подане сучасне трактування поняття "передракові стани" і патогенезу раку жіночих зовнішніх статевих органів.

Для онкологів, гінекологів. Основи стоматологічної діяльності (організаційно-правові, гігієнічні, деонтологічні) : навч.- довідн. посібн. для студ. стомат. факульт. вузів, лікар.- интерн., магістран., клін. ординат., лікар. практик. охор. здор. / [під ред. В. Г. Бардова]. – Вид. 2-е. – Вінниця : Нова книга, 2011. – 440 с.

Навчально-довідниковий посібник представлений як посібник з організації роботи, правових та гігієнічних аспектів функцій стоматологічної служби в Україні.

Для студентів стоматологічних факультетів вузів III-IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів, магістрантів, клінічних ординаторів.

З літературою можна ознайомитися в бібліотеці університету.

Дарія ТАРАНЕНКО,
завідуюча бібліотекою ТДМУ

3 вересня відзначила ювілейний день народження завідувач кафедри внутрішньої медицини №3 ТДМУ, доктор медичних наук, професор Лілія Петрівна МАРТИНЮК.

Вельмишановна Лілія Петрівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, після семи років практичної лікарської роботи успішно пройшли 20-річний трудовий шлях від клінічного ординатора до доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри внутрішньої медицини №3.

Глибоко шануємо Вас як відомого науковця, досвідченого клініциста-терапевта, педагога та вихователя студентської молоді, за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна

Ліліє Петрівно, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових здобутків у Вашій благородній діяльності, душевного спокою, добробуту, родинного благополуччя і затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

13 вересня виповнилося 60 років професору кафедри хірургії №1 ТДМУ Володимирові Івановичу МАКСИМЛЮКУ.

Вельмишановний Володимире Івановичу!

Сердечно вітаємо Вас з 60-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, після 16 років практичної лікарської роботи успішно пройшли понад 20-річний трудовий шлях від асистента до доктора медичних наук, професора кафедри хірургії №1.

Як висококваліфікований

хірург, Ви впродовж 10 років очолювали хірургічне відділення обласної клінічної лікарні, а останні 7 років поєднуєте науково-педагогічну діяльність з виконанням функцій головного хірурга головного управління охорони здоров'я ОДА.

Глибоко шануємо Вас як відомого науковця, досвідченого клініциста-хірурга, педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Володимире Івановичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових здобутків у Вашій благородній діяльності, душевного спокою, добробуту, родинного благополуччя і затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

«ТЕРНОПІЛЛЯ СТАЛО ДЛЯ НЕЇ ДОЛЕНОСНИМ»

13 вересня відзначила ювілейний день народження ветеран ТДМУ, кандидат медичних наук Тетяна Степанівна БАБІНЕЦЬ.

Вельмишановна Тетяно Степанівно!

Ректорат і весь колектив уні-

верситету сердечно вітають Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви успішно пройшли майже 27-літній трудовий шлях асистента кафедри педіатрії, захистили кандидатську дисертацію.

Колектив університету щиро

шанує Вас як відомого науковця, досвідченого клініциста-педіатра, педагога і вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових обов'язків.

Ваші порядність, праце-

любність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів

Бажаємо Вам, вельмишановна

Тетяно Степанівно, доброго здоров'я, душевного спокою, людського тепла, добробуту, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

Зустрівши на вулицях Тернополя цю струнку енергійну пані, неможливо уявити, що їй вже 80...

Тетяні Степанівні Бабінець доля приготувала не одне випробування, але всіх їх вона пройшла гідно, залишаючись сповненою Віри, Надії, Любові!

Народилась наша шанована ювілярка в рік страшного Голодомору, її дитинство припало на часи німецької окупації, юність — на суворі повоєнні роки. Проте прагнення вчитися, ділитися з людьми своїм милосердям привело уродженку Київщини до столичного медичного інституту. Незчулась, як пролетіли шість років студентства — і за розподілом

молодий педіатр опинилася на Тернопіллі.

Наша гостинна та щедра земля стала для Тетяни Степанівни доленосною: тут зустріла своє кохання, виростили обоє чудового сина, вже підрастають онуки.

Тернопілля стало також місцем професійного зростання Тетяни Степанівни: від роботи педіатром у Заліщицькому районі до обласної дитячої лікарні, кафедри педіатрії Тернопільського медінституту.

Багато хто небезпідставно вважає медицину не лише наукою, але й мистецтвом. Так ось, цим мистецтвом: перемогати відчай батьків хворої ди-

тини, заспокоювати їх, вселяти віру в неодмінне одужання, приймати чужий біль, як свій — сповна володіла Тетяна Степанівна.

Зараз її перші пацієнти мають власних дітей та онуків, проте не забувають, що своїм життям і здоров'ям вони завдячують цій тендітній і водночас сильній та мужній жінці.

З початку 70-х років минулого століття життя Тетяни Степанівни нерозривно пов'язане з кафедрою педіатрії: робота над дисертацією та її захист і оволодіння новими методиками викладання, створення методичних рекомендацій, написання статей, участь у конференціях. І все це

плідно поєднувалося з лікувальною роботою!

І все це не заважало бути люблячою матір'ю, прекрасною дружиною, ніжною донькою та щирою подругою. Здавалося, доба для Тетяни Степанівни має не 24, а 48 годин!

Колектив кафедри педіатрії №1 з дитячої хірургією щиро вітає нашу дорогу й шановану Тетяну Степанівну з днем народження. Більшість з нас є не лише вашими колегами, але й вдячними учнями.

Бажаємо радості від кожного дня, вітти від онуків, любові від рідних і близьких, пошани від оточуючих! Многая літа!

КОНСУЛЬТУЄ ПРОФЕСОР

ХОЧЕШ ДОВШЕ ЖИТИ – МЕНШЕ ЇСИ

Спосіб харчування, як і склад їжі, мають пряме відношення до здоров'я і тривалості життя. Необмеженість смачної їжі з молодих років призводить до психологічної залежності, яка спочатку приносить задоволення. Це не наркотична залежність, але потяг до смачної їжі зберігається навіть тоді, коли така їжа починає приносити шкоду здоров'ю. Між тим суттєве зменшення калорійності продовжує тривалість життя на 15-20 років, запобігає розвитку серцево-судинних хвороб, нейродегенерації, раку. Це було виявлено під час експериментальних досліджень з мишами і дрозофілами, в яких гени у більшості показників співпадають з генами людини. Згадаймо слова основоположника сучасної медицини Гіппократа, який стверджував, що хвороби виникають внаслідок неправильного харчування та

шкідливих звичок. Слід при цьому пам'ятати, що нестача їжі має свій негативний вплив на здоров'я. Чимало людей щоденно вмирають від недоїдання і голоду в країнах Африки, Азії. При правильному способі життя, в тому числі харчування, більшість людей може прожити 100-120 років. Нині в світі не зареєстровано ні одного випадку тривалості життя понад 120 років. Середня тривалість життя в Україні — 67 років.

Для збереження здоров'я непотрібно переїдати. Кількість енергії їжі має відповідати потребі життєвих процесів. Надлишок енергії накопиться в організмі в жирових депо. Сприяє цьому гіподинамія, в тому числі Інтернет, телевізор. Досить небезпечно нагромадження жиру у внутрішніх органах живота призводить до розвитку метаболічного синдрому (абдомінальне ожи-

ріння). На вулицях міст з'являється дедалі більше «животатих», відсоток яких в індустріально розвинутих країнах — від 10 до 30 %. Найбільше осіб з метаболічним синдромом у США.

Ранні критерії діагностики абдомінального ожиріння, коли ще скарг немає й такі особи вважають себе здоровими: 1) окружність талії у чоловіків > 94 см, у жінок > 80 см, 2) артеріальний тиск вище 130/85 мм. рт. ст., 3) біохімічні показники крові: а) тригліцериди > 1,7 ммоль/л, б) холестерин ліпопротеїдів високої щільності < 1,0-1,2 ммоль/л, в) цукор крові > 5,6 ммоль/л. У таких осіб індекс Кетле > 30. Як правило, це чоловіки у віці за 35 років, жінки — за 45 років, хоча зустрічаються особи більш молодого віку. До лікаря вони звертаються, коли виникають клінічні симптоми. У 80 % осіб з метаболічним син-

дромом діагностують артеріальну гіпертензію, у 20-25 % — цукровий діабет II типу. Саме ці дві хвороби в поєднанні з атеросклерозом та його ускладненнями визначають прогноз і тривалість життя.

Щодо профілактики абдомінального ожиріння, то нею слід починати займатися у молодому віці. Важливо підтримувати щоденно достатній рівень фізичної активності (ходьба, біг, плавання, гімнастика). Підвищену фізичну активність поєднують з обмеженням калорійності, насамперед за рахунок жирів і моносахаридів. Це суттєво буде знижувати ризик виникнення артеріальної гіпертензії та цукрового діабету II типу.

На жаль, чимало людей починають цікавитися станом свого здоров'я у 40-45 років, коли з'являються болі в суглобах, задишка, артеріальна гіпертензія. Як прави-

ло, такі особи не скаржаться на ожиріння. У більшості випадків хвороби невеличкі. Дещо пізно такі хворі відмовляються від цигарок, вживання алкоголю, перехід на раціональне харчування. Лікар може допомогти в ліквідації тих чи інших симптомів, але не вилікує хворого. Він має збуджувати у своїх пацієнтів велику силу волі у боротьбі за власне здоров'я.

У віці за 40 років доцільно обмежити вживання тваринних жирів і білків, уникати рафінованих продуктів. Здоровя їжа: різноманітні каші, квасоля, горох, боби, риба холодних морів з достатнім вживанням овочів і фруктів. Жири переважно рослинного походження: олія соняшникова, кукурудзяна, оливкова. Щодо прийому кількості рідини, то її прийом передусім залежить від навколишньої температури: від 2 до 3 л рідини за добу з обмеженням газованих напоїв.

**Борис РУДИК,
професор ТДМУ**

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЛЮДИНИ ВИВЧАЛИ ПІД ЧАС ЛІТНІХ ШКІЛ У ТАДЖИКИСТАНІ

Урочиста церемонія відкриття Міжнародних літніх шкіл відбулася в адмінкорпусі Таджицького державного медичного університету імені Абуалі Ібні Сіно, на якій учасники кожної країни представляли свій університет. У рамках репрезентації нашого ВНЗ від імені ректора ТДМУ ім. Горбачевського, члена-кореспондента НАМН України, професора Л. Я. Ковальчука керівництву Таджицького державного медичного університету імені Абуалі Ібні Сіно було вручено велику та малу ювілейні медалі й книгу, присвячені 55 річниці нашого університету.

У Таджицькому державному медичному університеті ім. Абуалі Ібні Сіно в Душанбе відбулися перші міжнародні літні школи молодих дослідників. Участь взяли майже 40 студентів з різних країн, серед яких представники Карагандинського державного медичного університету (Казахстан), Липецького державного медичного університету (Росія), Таджицького державного медичного університету імені Абуалі Ібні Сіно та Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Нам, Катерині Яшан і Миколі Вивалю, випала честь представляти наш ВНЗ у цьому проєкті.

фізіології, психосоматики, перинатальної психології, біологічного моделювання, введення в науку та основ наукового дослідження. Крім того, студенти

аналіз крові та слини, проводили ЕКГ, визначали температуру шкіри й проходили психологічні тестування. Результати обстежень дозволили порівняти, наскільки людина адаптована до тих чи інших умов, в якому середовищі вона відчуває фізіологічний комфорт, як клімат і рельєф впливає на її життєдіяльність та можливості адаптації різних етнічних груп. Було досліджено, що мешканці з Таджикистану та Казахстану краще переносять низький атмосферний тиск і різкий перепад температур, ніж представники з України та Росії.

Учасники літніх шкіл здійснили сходження через ущелину Шаршар до сідловини на висоті

рослини, які мають лікувальні властивості.

Побували й у районі озера Іскандеркуль. Тут у базовому таборі на висоті 2800 м над рівнем моря продовжили роботи з дос-

вали екскурсію столицею Таджикистану – Душанбе. Ми побували на головній вулиці Душанбе – широкому проспекті А. Рудакі, площі Дусті (Дружби), в центрі якої – пам'ятник Ісмаїлу Сомоні, на знаменитому базарі Шохмансур – «Зеленому базарі», площі Путовського, прикрашеній красивими водограями, квітами й пишними алеями. Саме тут розташований президентський палац, біля якого є найвищий в світі флагашок, висотою 165 м з прапором Таджикистану 60 на 30 м. Відвідали й Центральний ботанічний сад Академії наук Таджикистану, в унікальній колекції якого нараховують понад 4500

були ознайомлені зі спадщиною вчення Сіно про мізодж, що лежали в основі медичної практики Сходу. В перекладі з латинської слово «мізодж» означає темперамент. Знання про «мізодж» допомогало встановити правильний діагноз пацієнту, підібрати відповідне лікування для усунення або профілактики тієї чи іншої хвороби. За словами Н.І. Мустафакулової, доцента кафедри внутрішніх хвороб № 2, вчення про «мізодж» й досі використовують у медичній практиці Сходу.

Осовним завданням шкіл було вивчення адаптаційних можливостей людини, тож були проведені дослідження фізіологічного стану кожного учасника проєкту в місті та у високогір'ї. Задля цього студенти здавали

1800 м. Пройшовши 10 км горами та побачивши неперевершену красу Фанських гір, студенти дійшли до водоспаду висотою 14 м. Дорогою наш гід розповідав нам історію виникнення ущелини Шаршар, показував рідкісні

лідження адаптаційних можливостей людини. Наступного дня учасники проєкту, пройшовши Фанськими горами, побували на альпійських луках на висоті 3100 м. Тут, незважаючи на високу температуру повітря, сніг не всти-

видів рослин з усього світу, чайхану «Рохат», улюблене місце зарубіжних туристів, де можна не лише смачно поїсти і випити запашного зеленого чаю, а й просто весело провести час. Неможливо не згадати про республіканську бібліотеку імені Фірдавсі, де зберігається майже 2 мільйони книг багатьма мовами світу, та пам'ятник Абуалі Ібні Сіно, на честь якого й названий Таджицький державний медичний університет.

На честь приїзду делегації з Синьцзянського медичного університету (Китай), а також від'їзду представників з України, був зорганізований міжнародний дружній вечір біля багаття, а також разом з країн продемонструвала частинку своєї батьківщини у вигляді пісні або танцю. До цієї події була запрошена група «Шифо», яка розважала присутніх впродовж усього вечора, а також разом з нами виконала українську народну пісню «Ти ж мене підманула». Крім того, з делегацією з Казахстану ми заспівали пісню «Ой служив я в пана». Наприкінці вечора представники з п'яти країн (Таджикистан, Казахстан, Росія, Китай і Україна) одночасно запалили п'ять свічок, які стали символом дружби, співпраці й взаємодопомоги народів світу.

Щиро вдячні за можливість поїздки та фінансову підтримку адміністрації нашого ВНЗ, зокрема ректорові, заслуженому діячу науки й техніки, члену-кореспонденту НАМН України, професору Леонідові Якимовичу Ковальчуку, а також керівнику Міжнародного відділу, доценту Наталії Євгенівні Лісничук.

**Катерина ЯШАН,
Микола ВИВАЛЬ,
студенти ТДМУ**

Головною темою літніх шкіл було «Дослідження адаптаційних можливостей людини в умовах стресу». Для учасників організували насичену робочу програму, у тому числі й знайомство з культурою Таджикистану та різноманітні пізнавальні семінари. Першим відбувся семінар на тему «Психосоматична системність в світі медичної антропології». Професор Мухаммадалі Музаффар, директор інституту антропології Академії наук Таджикистану, прочитав лекцію про медичну антропологію як науку, ознайомив нас з однією з теорій походження людини та її еволюцію.

Учасники літніх шкіл прослухали також курс лекцій з психо-

КАБІНЕТ

УРОЛОГІЯ ОДНОГО ДНЯ

Три місяці минуло з того часу, як на базі Тернопільської лікарні швидкої допомоги відкрили кабінет літотрипсії. Залучення до співпраці приватних структур дає можливість надавати допомогу мешканцям міста за сучасними медичними стандартами. Відтак сеанси літотрипсії пройшли майже сто відвідувачів. Загалом це мешканці Тернопільщини, але звертаються пацієнти й з сусідніх областей — Хмельниччини, Вінниччини, Буковини. Професійну допомогу надають лікарі-урологи Юрій Малевич, Віталій Кузнець та лікар УЗД-діагностики Ірина Гнатко.

Сечокам'яна хвороба, як зазначає Юрій Малевич, є однією з найактуальніших проблем урології через високу частоту каменеутворення, схильність до рецидивів та розвиток ниркової недостатності. Хворі, які страждають на СКХ, становлять 30-52% усіх пацієнтів урологічних стаціонарів та 25-30% — у структурі амбулаторних урологічних захворювань. Широка розповсюдженість, відсутність досконалої теорії етіопатогенезу, часті рецидиви підкреслюють проблеми ранньої діагностики та лікування цієї недуги. Одним з методів лікування хворих на сечо-

Юрій МАЛЕВИЧ біля літотриптора

кам'яну хворобу є дистанційна літотрипсія (ДЛТ). Дистанційна (екстракорпоральна) літотрипсія — це неінвазивний малотравматичний і високоєфективний метод лікування сечокам'яної хвороби.

— Цей метод дозволяє в короткий термін без оперативного втручання лікувати пацієнтів з конкретними будь-якої локалізації сечовидільної системи (нирок, сечоводу, сечового міхура), скоротити термін перебування в стаціонарі від кількох днів до кількох годин, що є економічно вигідним для пацієнта, — каже Юрій Анатолійович. — Процедура здійснюється за допомогою акустичних хвиль, які генеруються літотриптором й фокусуються на камені.

Частота та конфігурація акустичних хвиль налаштовується у такий спосіб, що пучок хвиль безперешкодно проникає через шкірний покрив, м'які тканини і ниркову тканину, не пошкоджуючи і не травмуючи їх. Камінь, потрапляючи в епіцентр хвиль, руйнується в пісок. Згідно зі світовою практикою 5% каменів сечової системи видаляють оперативним шляхом, 5% — за допомогою ендоскопічного обладнання та 90% — за допомогою дистанційної літотрипсії.

Лариса ЛУКАШУК

ПОЛЬСЬКІ СТУДЕНТИ ОПАНОВУВАЛИ УКРАЇНСЬКУ МЕДИЦИНУ

За словами керівника відділу виробничої практики Тернопільського медуніверситету, професора Ольги Федорців, уже протягом шести років студенти ТДМУ проходять виробничу практику на клінічних базах Вроцлавського медичного університету. Не стали винятком й цьогорічні літні навчання — наші спудеї впродовж трьох тижнів здобували практичні знання у польських медиків. А от студенти Вроцлавського медичного університету практикуються у медзакладах Тернополя вперше.

— Зорганізовуючи виробничу практику польських студентів, нас, ясна річ, непокоїло, як сприйматимуть вони наші медичні установи, адже за сучасними технологіями охорона здоров'я Польщі на кілька кроків попереду, — зауважує Ольга Євгенівна. — Але вітчизняна медицина має свої переваги, які, до слова, оцінили студенти Вроцлавського медуніверситету — це так званий людський фактор, стосунки між лікарем і пацієнтом. Особливість українського підходу до навчання студентів-медиків — індивідуальна робота, коли студент сам на сам з пацієнтом. Це дуже допомагає налагодити спілкування, аби у подальшому вибудувати спільну працю лікаря та хворого. В країнах Євросоюзу, у клініках, де мені доводилося побувати, студенти не мають такого вільного спілкування з пацієнтом, тому вважаю це суттєвою перевагою.

Стажування відбулося в рамках угоди про співпрацю між Вроцлавським та Тернопільським медуніверситетами. Координатором проекту з польського боку є професор Вроцлавського медуніверситету Войцех Барг, а з українського — Ольга Федорців.

Під час проходження практики в університетській лікарні студентами Вроцлавського медуніверситету опікувалася лікар-інтерн Тетяна Потупалова. Це не перше її спілкування з іноземними студентами, раніше пані Тетяні вже доводилося бути у ролі супервізора під час літніх міжнародних студентських студій ТДМУ.

— Співпрацюю з іноземними студентами вже кілька років, але під час виробничої практики — вперше. Тому й для мене це також була дуже гарна можливість випробувати себе, здобути цінний досвід, — каже Тетяна Потупалова. — Польські студенти справили щонайкраще враження, адже їхні знання з клінічних дисциплін доволі ґрунтовні. А ще польські друзі — веселі, кмітливі, щирі у спілкуванні, з почуттям самоіронії та доброго гумору. Щойно приїхавши до Тернополя, першим проханням було відвідати костел і побувати на святій літургії,

Упродовж двох тижнів університетська лікарня була базою для студентів Вроцлавського медичного університету, які проходили тут лікарську практику.

У перші дні свого приїзду польська команда зустрілася з ректором ТДМУ, членом-кореспондентом НАМН України, професором Леонідом Ковальчуком, який ознайомив студентів з набутками нашого університету, подарував книги, видані до 55-річчя ТДМУ.

їх приємно здивувало те, що частину богослужіння відправляли польською мовою. Під час проходження виробничої практики спудеї з Польщі багато встигли побачити та навчитися — практикувалися в маніпуляціях з інтенсивної терапії, відпрацьовували ці навички на манекенах, вчилися інтубувати «пацієнта», опанували процедуру забору артеріальної крові. Після теоретичної підготовки мені не шкода навіть було віддати у жертву власну руку Агаті Дурджинській для забору 2 мл крові, щоправда, з другої спроби, але доволі вдало.

Своїми враженнями від перебування на Тернопіллі польські

робив переклад медичних термінів, польською пояснював, усе, що доводилося нам опанувати. Я закінчила лише другий курс, тому під час навчання мало відвідувала операційну, а в університетській лікарні для мене було надзвичайно цікаво побачити, як працюють тернопільські спеціалісти, робота ваших хірургів — на найвищому рівні.

Познайомилася зі студентами Тернопільського медуніверситету, ми обговорювали систему навчання в наших закладах, які відмінності, а що є спільне. Мені дуже сподобалася українська гостинність.

Магдалена Вонсік:

— Це дуже захоплює — про-

Професор ТДМУ Ольга ФЕДОРЦІВ і лікар-інтерн **Тетяна ПОТУПАЛОВА** з практикантами з Польщі

студенти поділилися з кореспондентом «Медичної академії».

Аліна Шевчик:

— Навчаюся на третьому курсі університету, надзвичайно задоволена, що обрала для проходження практики Україну. Фахівці університетської лікарні приділили нам багато уваги, намагалися гарно пояснити, як правильно проводити процедури, огляд пацієнта. Звичайно, у Польщі дещо краще технологічне забезпечення, але й у наших медичних закладах ми здобули багато цінного досвіду, який знадобиться в майбутньому.

Моніка Матлавська:

— У мене залишилися чудові враження від перебування на практиці в університетській лікарні. Особливо вдячна професору Олександрові Олійнику, з яким познайомилася під час його відвідин Вроцлавського університету. А в університетській лікарні він допомагав нам порозумітися з персоналом лікарні,

ходить практику в іншій країні. Адже є можливість порівняти те, що бачив у себе вдома й за кордоном. Проходити практику в ТДМУ мені порекомендував брат, який нині вже працює урологом, а кілька років тому був учасником літніх міжнародних студентських шкіл у вашому університеті. Я вперше в Україні і мені тут дуже сподобалося, ця практика є для мене надзвичайно корисною, адже змогла побачити, як організовані українські відділення кардіології, хірургії, а також самостійно відпрацювати на манекенах деякі медичні маніпуляції. Хочу зауважити, що у себе на батьківщині щоденно займаюся спортивною ходьбою і в Тернополі не припиняла тренування, Тернопільський став — це найкраще місце для відпочинку та занять спортом.

Лукаш Зентек:

— Спершу хотів би щиро подякувати професору Ользі Федорців, яка піклувалася про нас

впродовж усього перебування в Тернополі, та гарно організовану виробничу практику. Найбільше враження справило те, що у медичній сфері наших країн є деякі відмінності, маю на увазі, підхід до проблем пацієнта. Мені здається: ваші медичні працівники роблять це чутливіше та з непідробним теплом у душі, що й відрізняє справжніх спеціалістів.

Медицина — це одна з професій, яка одразу кидає тобі виклик, на мій погляд, саме цій професії варто присвятити своє життя. Але тут потрібно постійно удосконалюватися, поповнювати свої знання. Практика в Україні стане для мене частинкою того досвіду, яку покладу до загального багажу знань. Мені все сподобалося у Тернополі. Тут йшлося про недостатнє технологічне насичення лікувальних закладів, але ж у відділенні малоінвазивної хірургії університетської лікарні ми побачили, як професійно працюють хірурги на такому ж обладнанні, як і у Польщі, воно цілком відповідає європейським стандартам.

Кшиштоф Рицман:

— Моя мрія у майбутньому стати кардіологом. Звісно ж, я найбільше часу провів у кардіологічному відділенні, спостерігав як працюють фахівці, спілкувався з пацієнтами. Кардіолог Олена Якимчук приділила нам багато часу, пояснювала особливості процедури кардіографії, роботи з важкими кардіологічними пацієнтами. А ще мені дуже сподобалася цікава культурна програма, яку нам запропонували організатори, — подорож до Збаразького замку, відвідини музею Юліуша Словацького у Кременці, краєвиди міста з найвищої його вершини — гори Бона, оглядово екскурсія у Львові. Усе це справило на мене незабутні враження.

Студенти Вроцлавського медичного університету висловлюють щире подяку всім працівникам університетської лікарні за розуміння, готовність поділитися досвідом та знаннями. Особливі слова вдячності наставникам і лікарям, які долучилися до цього проекту, — керівнику відділу виробничої практики Тернопільського державного медуніверситету ім. І.Я. Горбачевського, професору Ользі Федорців, завідувачу відділення малоінвазивної хірургії Олександрові Ковальчуку, старшому ординатору ВАІТ університетської лікарні Сергію Кучеренку, кардіологу Олені Якимчук, заступникові головного лікаря обласної психоневрологічної лікарні Валентині Кородок, лікарю-інтерну ВАІТ університетської лікарні Тетяні Потупаловій.

**Лариса ЛУКАШУК,
Павло БАЛЮХ (фото)**

МНОГАЯ ЛІТ ВАМ, ПРОФЕСОРЕ!

7 вересня виповнилося 85 років ветерану, почесному професору ТДМУ, видатному вченому-мікробіологу, докторові медичних наук, професору Іванові Олександровичу СИТНИКУ.

Вельмишановний Іване Олександровичу!

Сердечно вітаємо вас з 85-літтям! Колектив університету щиро шанує Вас як ветерана, почесного професора, відомого в Україні та за її межами вченого-

мікробіолога, педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

У стінах університету, з перших днів його існування, Ви успішно пройшли 55-річний трудовий шлях від асистента до доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри мікробіології та вірусології, яку очолювали понад 30 років. Значний Ваш внесок та-

кож у зростання наукового потенціалу нашого навчального закладу впродовж 13 років Вашої роботи на посаді проректора з наукової роботи.

Всім пам'ятна Ваша активна громадська діяльність, зокрема, як голови профкому працівників, партійного очільника інституту, голови міської організації товариства «Знання», члена консультативної ради, голови університетської комісії з сертифікації англійських викладачів.

Назавжди залишаться в історії університету унікальні кадри створеного під Вашим керівництвом першого документального фільму про нашу Alma Mater.

Останніми роками Ви продовжували реалізовувати свій великий науковий і педагогічний досвід як член редколегії двох фахових наукових журналів, працюючи професором кафедри, а тепер — помічником проректора з наукової роботи, комп'ютерних і новітніх технологій.

Ваші порядність, інтелігентність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Іване Олександровичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, душевного спокою, добробуту, людського тепла, родинного благополуччя і затишку, активного й щасливого довголіття.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

Доктору медичних наук, професору І.О. Ситнику – 85 років. 1957 року Іван Олександрович вперше переступив поріг новоствореного в Тернополі медінституту як асистент кафедри мікробіології. І відтоді його життя нерозривно пов'язане з ТДМУ. За цей час наш університет став одним з кращих медичних ВНЗ в Україні. І разом з ним фахово зростає молодий спеціаліст: асистент, доцент, завідувач кафедри, професор. Згідно з рішенням вченої ради ТДМУ ветерану університету І.О. Ситнику присвоєно звання «Почесний професор» ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського.

Іван Ситник народився 7 вересня 1927 року в селі Росішки Петропавлівського району Дніпропетровської області в селянській родині. Його дід, Іван Петрович Ситник, відомий в області садівник і пасічник, навчив онука працювати в саду, доглядати бджіл, косити сіно, шити чоботи. Батько, Олександр Іванович, спочатку був бригадиром тракторної бригади, пізніше — головою колгоспу. Мати, Уляна Гнатівна, працювала ланковою польової бригади. Батьки на все життя залишилися для нього взірцем працелюбності, правдивості, високого сумління. 16-річним юнаком Іван вже працював поруч з дорослими: орав, сіяв, косив, збирав врожаї.

Дитинство ж припало на трагічні роки. Голодомору 1932-33 років. Тоді в селі від голоду померла більшість людей. Сім'я Ситників вижила завдяки тому, що батько був мисливцем. Початкову школу Іван закінчив у своєму селі. Середню — в районі центрі Петропавлівська. Понад усе любив уроки з української мови і літератури, писати диктанти і твори на уроках було для нього справжньою насолодою. Школу закінчив із золотою медаллю і подав документи до Одеського медичного інституту.

Медичні дисципліни давалися здібному юнаку легко. З великим інтересом слухав лекції академіків Філатова, Маркелова, Ясиновського та багатьох відомих професорів. При розподілі випускників отримав рекомендацію на наукову роботу і склав екзамен в аспірантуру. Із запропонованих дисциплін обрав мікробіологію й упродовж трьох років вивчав основи бактеріології, вірусології та написав кандидатську дисертацію під керівництвом професора С.М. Мінервіна. Вона була присвячена дослідженню екзотоксинів та методів лабораторної діагностики газової гангрені. 17 липня 1957 року І.О. Ситник був скерований МОЗ України на посаду асистента кафедри мікробіології Тернопільського медичного інституту.

З перших днів діяльності в інституті з натхненням займався педагогічною роботою. Його лекції з мікробіології, вірусології та імунології нікого не залишали байдужим. Професор І.О. Ситник насичував їх цікавими фактами з історії відкриття збудників, даними про характер і перебіг хвороби, цитатами з відомих ме-

дичних книг, творів української і світової літератури, афоризмами. «Стафілококові інфекції та методи їх діагностики» — такою була тема лекції, яку І.О. Ситник прочитав у Слівенському медичному інституті (Болгарія). Основи лекторської майстерності перейняли від професора його учні й послідовники — професор С.І. Климнюк, доценти М.С. Творко, Н.І. Ткачук. Тепер це одні з кращих лекторів університету.

Залюбки, творчо й натхненно проводив Іван Олександрович і практичні заняття. За всі роки йому випало навчати тисячі й тисячі студентів. Майже всі нинішні професори та викладачі — це його колишні учні. В його групі вчив мікробіологію і студент Леонід Ковальчук, тепер ректор університету, член-кореспондент НАМН України, заслужений діяч науки і техніки, професор. На думку нашого ветерана, нині Леонід Якимович Ковальчук — один з найкращих ректорів ВНЗ України.

Професор І.О. Ситник зробив значний внесок у розвиток української мікробіологічної науки. Під його керівництвом захищено 6 докторських і 26 кандидатських дисертацій. Як проректор з наукової роботи впродовж 14 років сприяв значному зростанню наукового потенціалу інституту. Вперше були чітко сформовані три основні напрямки діяльності: фізіологія і патологія органів травлення, центральна регуляція діяльності серця і кровоносних судин, фізіологія і патологія ендокринної системи. Таким чином, вдалося значно скоротити багатотемність у наукових розробках як теоретичних, так і клінічних кафедр. Значно покращилася і підготовка науково-педагогічних кадрів: кількість докторів і кандидатів наук зросла втричі.

Наукова діяльність Івана Олександровича на кафедрі мікробіології присвячена вивченню проблеми бактерійних токсинів, експрес-методів лабораторної діагностики анаеробних

інфекцій, способу виготовлення антитоксичних лікувальних сироваток, що лягло в основу докторської дисертації «Бактерійні лейкотоксини» (1968), яка ста-

ла помітним явищем у науковому світі. Керований ним колектив протягом 30 років займався питанням стафілококових інфекцій. Впродовж п'яти років вивчав особливості дії високовольних електричних розрядів на бактерії і гриби, що послужило основою для написання монографії «Дія електрогідралічного ефекту на мікроорганізми» (Київ «Здоров'я», 1982). Зсього опублікував 220 наукових робіт, у тому числі підручник «Мікробіологія, вірусологія, імунологія» (1982) у співавторстві з С.І. Климнюком і М.С. Творком, та навчальний посібник «Практична мікробіологія» (співавтори В.П. Широбок, С.І. Климнюк, М.С. Творко, 2004), отримав 5 патентів на винаходи.

Завдяки його науковим розробкам з проблем екології в Україні виникла ціла школа мікробіологів, яка вивчає формування і роль мікрофлори шкіри людини. Результати цих досліджень найбільш повно представлені в докторських дисертаціях професора С.І. Ситника «Мікробіоценоз шкіри молочних залоз і його біологічна корекція» (1989) та професора С.І. Климнюка «Мікробна екологія шкіри

в різні вікові періоди в нормі та при патології» (1995). Ці вчені розробили критерії стану мікрофлори шкіри та рекомендації для застосування пробіотиків. Досягнуті успіхи з вивчення цієї проблеми настільки важливі, що на засіданні спеціалізованої ради під час захисту докторської дисертації С.І. Климнюка директор Інституту мікробіології академік В.В. Смірнов заявив, що віднині кафедру мікробіології Тернопільського медуніверситету будемо вважати основною науковою установою в Україні з вивчення проблем мікробної екології людини в нормі та при патології.

Професор І.О. Ситник 40 років очолював міське наукове товариство мікробіологів, був головою Тернопільського міського і членом президії обласного товариства «Знання» та ради профспілок медичних працівників. Багато років активно працював у редакційних колегіях «Мікробіологічного журналу» та «Інфекційних хвороб».

Плідна наукова й педагогічна діяльність ветерана отримала високу оцінку в наукових колах і державних установах. Він був нагороджений медаллю «За трудову доблесть» (1970), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1979) та Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2007).

Дружина ювіляра — Віра Овчарівна — також ветеран інституту, 35 років працювала старшим викладачем кафедри іноземних мов. 58 років подружжя живе у мирі, злагоді, любові.

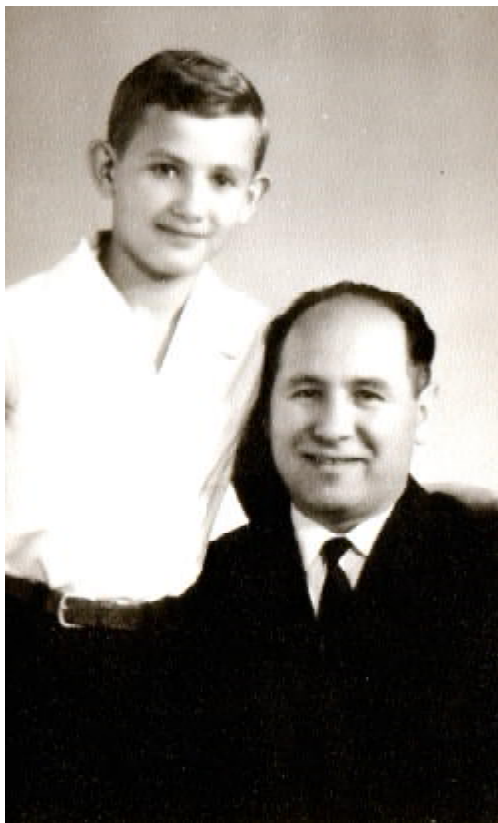
Син Сергій закінчив ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, доктор медичних наук, професор, відомий в Україні психолог. Невістка Олександра Миколаївна — кандидат наук, працює завідувачем бактеріологічної лабораторії Тернопільської міської дитячої лікарні.

Порядність, відповідальність, доброта — ось риси, притаманні ювіляру, чий життя плине під знаком перемоги думки, розуму, любові.

Вітаючи професора Івана Олександровича Ситника з 85-річчям, колеги і студенти висловлювали йому свою щире вдячність за багаторічну невтомну та творчу працю.

Редакція «Медициної академії» приєднується до цих привітань і зичить ювіляру довгих років щасливого життя і міцного здоров'я.

Оксана БУСЬКА

І.О. Ситник із сином Сергієм
(фото із сімейного архіву)

ТУБЕРКУЛЬОЗ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ: ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ІНФЕКЦІЇ

ВИЛІКУВАЛИ МАЙЖЕ 200 ХВОРИХ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ

Сюди доправляють засуджених, які хворі на туберкульоз, з усієї країни. Медичний заклад облаштували в цегляному двоповерховому приміщенні, в одному корпусі недужі, які виділяють паличку Коха, в іншому — жінки з малими формами туберкульозу та ті, що на шляху до одужання. Також туберкульозна лікарня має власну сертифіковану лабораторію, рентгенкабінет і кабінет функціональної діагностики, аптеку. Меддопомогу недужим надають тут згідно з короткотривалими стандартизованими схемами лікування (з індивідуальною корекцією), затверджених ВООЗ.

— На стаціонарному лікуванні впродовж року в нас перебуває майже 200 хворих, 28 з них мають відкриту форму хвороби, — розповідає начальник міжобласної спеціалізованої туберкульозної лікарні для жінок Ігор Нитка. — 185 жінок цього року одужали й повернулися для відбукання терміну покарання в інші виправні заклади. Але вони ще будуть під диспансерним наглядом впродовж двох років, отримуватимуть протирецидивне лікування, матимуть й дієтичне харчування. За словами лікаря, тих, у кого хвороба «зайшла дуже далеко», звільняють.

— Наша служба працює в єдиній системі координат МОЗ України, — каже Ігор Нитка. — Отож, коли людина ще не цілком одужала, а їй уже надійшов час звільнитися з установи, ми надсилаємо повідомлення у державний заклад охорони здоров'я за місцем проживання. Відтак місцеві лікарі ставлять такого пацієнта на диспансерний облік, аби забезпечити медичний нагляд.

Надія ПЕТРИК, фельдшер-лаборант тублікарні

В Україні епідемія туберкульозу перейшла в категорію національної проблеми, позаяк стала важкокеруваною. Нині, як свідчить статистика МОЗ України, епідемія охопила понад 700 тис. осіб, з яких 600 тис. перебувають на диспансерному обліку; щодня в нашій країні на туберкульоз захворюють близько 120 осіб і 30 помирають.

Епідемічні реалії, ясна річ, безпосередньо торкнулися й закладів пенітенціарної системи, простіше кажучи, — місць ув'язнення. Як виглядає ситуація нині? Відповідь на це запитання вирішили шукати у Збаразькій виправній колонії ВК-63, єдиній в Україні установі для жінок, де є туберкульозна лікарня.

Один раз на три місяці до тублікарні навідується фахівець обласного тубдиспансеру, оглядають хворих, надають методичну допомогу місцевим фтизіатрам. Не оминають лікарню й науковці

озу, а от так званих «соматичних» не вистачає, на них у місяць виділяється лише десять тисяч гривень, а ще потрібні плівка для рентгенапарата, реактиви для проведення лабораторних досліджень. Отож у тублікарні активно шукають благодійників, які б могли пожертвувати кошти для недужих ув'язнених.

— Кандидатів у меценати у нас хоч відбавляй, особливо під час передвборчої кампанії, — каже Олександр Ретюк. — Але завершуються вибори, завершуються й обіцянки, люди неохоче допомагають тим, хто переступив межу закону. Тому змушені обходитися тими коштами, які заробляють ув'язнені на наших виробничих підприємствах. Грошей зі спецфонду на необхідніше не вистачає, комунальні платежі нема чим платити. Скажімо, нині колонія боргує чималеньку суму за використаний газ. Для нас це чимала проблема, самим її не розв'язати, тому вкрай потрібна допомога держави.

Щоправда, впродовж кількох років тут власними силами спромоглися створити доволі ком-

фортні умови перебування для засуджених: відремонтували за євростандартом приміщення тублікарні, житлові корпуси, де мешкають жінки, побудували лазню із санпропускником та кімнату для прання білизни, є навіть перукарня для засуджених.

Для харчування пацієнток тублікарні виділяють щодня на одну особу 22 гривні, це дещо менше, ніж було 2-3 роки тому, але у державних закладах охорони здоров'я ця цифра значно нижча.

Проте найболючішим є те, що лікувати арештанток нині практично нікому. В колонії не вистачає медиків, завжди є достатньо вакантних місць. І це у той час, коли у в'язниці чималі по-

дичній службі бракує, але той склад, який маємо нині, це професіонали своєї справи, висококласні фахівці, — стверджує Олександр Ретюк.

І підтвердженням його слів є професійне визнання медиків цього лікувального закладу на всеукраїнському рівні. Свій лікарський талант довела на конкурсі професійної майстерності серед багатьох інших переможців регіональних конкурсів дерматовенеролог Лариса Прус. На фінальному етапі конкурсу «Кращий за професійною майстерністю працівник Державної кримінально-виконавчої служби України» здобула призове перше місце. Начальник туберкульозної лікарні Ігор Нитка пройшов конкурсний відбір для

Ігор НИТКА, начальник міжобласної спеціалізованої туберкульозної лікарні для жінок

назначення спеціалістів з фтизіатрії, зорганізованого фондом «Схід-Захід» за підтримки уряду Нідерландів, та отримав звання національного тренера з навчання щодо профілактики туберкульозу та ВІЛ-СНІДу. Нещодавно він за сприяння добродійних фондів і міжнародних організацій відбув на стажування у м. Тарту (Естонія).

навчання спеціалістів з фтизіатрії, зорганізованого фондом «Схід-Захід» за підтримки уряду Нідерландів, та отримав звання національного тренера з навчання щодо профілактики туберкульозу та ВІЛ-СНІДу. Нещодавно він за сприяння добродійних фондів і міжнародних організацій відбув на стажування у м. Тарту (Естонія).

НА ШЛЯХУ ДО ОДУЖАННЯ

— Звістка про те, що у мене виявили туберкульоз, шокувала, я важко пережила цю невтішну новину, адже розуміла — у в'язниці не

маєш права хворіти (тоді відбувала покарання на Полтавщині), — розповідає одна з ув'язнених. — Але нині хвороба відступила, мені ще залишилося пройти контрольне тестування, очевидно, доведеться повертатися у місце попереднього перебування. Звісно, хоча це «особливий» заклад, але не лише ліки, а й умови, які створили тут для хворих на сухоти, сприяють одужанню.

Пацієнти тут перебувають у палатах на десять осіб, є бібліотека, кімната для занять спортом. Часто приїздять і волонтери громадської організації «Джерела» та її керівник Тетяна Козарецька, яка надає чималу допомогу та підтримку засудженим. На території колонії є невеличка каплиця, засуджені та пацієнти, щоправда, під охороною, але ходять на недільні та святкові богослужіння.

В ув'язнених хворих — посилене харчування. Пацієнти лікарні щодня отримують додаткову кількість овочів і фруктів, значно більше).

— Не є таємницею, що лікарів нашої ме-

Лариса ЛУКАЦУК

Лариса ПРУС, лікар-дерматовенеролог

Тернопільського медуніверситету — професори Михайло Андрійчин, Василь Копча, Наталія Васильєва.

Підтримувати недужих допомагає й сучасне медичне обладнання. Впродовж останніх років тубдиспансер отримав кардіограф-спірограф, УЗД-апарат, лабораторні обладунки — жарові шафи, холодильники. Особлива гордість — новий італійський рентген-апарат «Меркурій-322», його вартість 980 тисяч гривень. Таких апаратів в Україні усього чотири.

Усі ці здобутки — результат наполегливої праці усього колективу установи ВК-63, який очолює полковник внутрішньої служби Олександр Ретюк. За словами керівника закладу, тублікарня нині достатньо забезпечена препаратами для лікування туберкуль-

ОГОЛОШЕННЯ

ДО УВАГИ ЗАВІДУВАЧІВ КАФЕДР І ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО ЗВАННЯ ДОЦЕНТА ТА ПРОФЕСОРА!

Згідно із змінами у нормативній документації з питань атестації наукових і науково-педагогічних кадрів (С.Д. Криштоф, «Атестаційний вісник» № 5, 2012 р., с. 6-7) більшість статей, що були видані у фахових виданнях після захисту кандидатської (докторської) ди-

сертації та подаються здобувачами наукового звання доцента і професора на розгляд до Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, повинні бути **одноосібними**. Щодо загальної кількості статей змін немає (відповідно не менше 5-ти і 10-ти), залишається чинною постанова Кабінету Міністрів України № 1149 від 27.12.2008 р. зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 507 від 23.06.2010 р.

Науковий відділ

МУДРОСЛІВ'Я

РУБРИКУ ВЕДЕ ПРОФЕСОР БОРИС РУДИК

ВІК ПРОЖИТИ – НЕ ПОЛЕ ПЕРЕЙТИ

Борода до колін, а розуму, як у дитини.

Вік прожити – не поле перейти.

В юності мріємо прокинутися знаменитим, а в старості – лише б прокинутися.

Гни дерево, доки гнеться, вчи дитину, доки слухається, а живи, доки живеться.

Діти, як квіти, полий їх і ростимуть.

Дитина, мов тісто, як замісив, така й виростає.

Досвід літньої людини надійніший панцера черепахи.

Літа плывуть, як вода.

Мало хто з бідних доживає до безбідної старості.

Молода жінка для старого чоловіка – велика біда.

Молодий старіє – розумнішає, старий старіє – дурнішає.

Немічна старість – це минула юність.

Праця чоловіка годує, а лінь марнує і старість.

Пройшли вже роки і ми стали діди, але наша любов не пропала.

Старість іде не з добром, а з торбою та горбом.

Старого чоловіка молодим не зробиш.

Старість – це коли зауважуєш, що на наукових форумах сидять юні.

У наші дні дебілки з мобілками, а дебіли з мобілами.

Усякого буває на віку – і по спині, і по боку.

Цвітуть наші діти, як пишні квіти.

Чергова пенсійна реформа не зменшила кількості пенсіонерів.

Які батьки, такі і діти.

ВІДАЄТЕ?

МІЖ ВИРАЗКОЮ ШЛУНКА ТА ДІАБЕТОМ МОЖЕ ІСНУВАТИ ЗВ'ЯЗОК

Бактерія *Helicobacter pylori*, що спричиняє виразку шлунку, можливо, відіграє важливу роль у розвитку діабету 2 типу, – вважають американські дослідники з Langone Medical Center в Нью-Йорку.

Вчені досліджували групу добровольців, яким зробили аналіз глікозильованого гемоглобіну (HbA1c). З'ясувалося, що люди без діагностованого діабету, але заражені *Helicobacter pylori*, мали вищі показники цукру в крові.

Медики пояснили, що бувають випадки, коли людина заражається бактерією ще в дитинстві і тривалий час живе, не підозрюючи про це. Теоретично, існуючі наразі антибактеріальні препарати, здатні позбавити від патогена. Однак вченим ще належить з'ясувати, як саме вбити бактерії, і як *Helicobacter pylori* впливають на рівень цукру в людей з різною вагою.

Фахівці припускають, що бактерія змінює рівень двох гормонів – греліну та лептину. Грелін відповідає за набір ваги, а лептин зменшує апетит і, навпаки, сприяє спалюванню жиру. Найближчим часом вчені спробують з'ясувати, як антибіотики впливають на показники HbA1c і гормонів, а також – чи можливо ними лікувати діабет 2 типу.

ВІДНОВЛЮЮТЬ ЗІР

ПРОТЕЗИ ДЛЯ ОЧЕЙ?

Відновити зір за допомогою електроніки прагнуть учені Стенфордського університету.

Початок революції в офтальмології поклав винахід Джима Лудіна. Його роботи нагадують кіборгів з фільму «Термінатор». Він створив фотоелектричний чіп, завширшки в 1,3 людської волосини, що стане основною частиною протезу.

«Пошкоджена сітківка ока не може сприймати світло. Чіп відновлює здатність сітківки бачити світло», – розповідає дослідник Стенфордського університету Джим Лудін.

Спеціальні окуляри, немов камери, знімають відекартинку зовнішнього світу, трансформують її в інфрачервоне лазерне світло і передають на чіп, імплантований у сітківку ока. Далі чіп завдяки електриці стимулює пошкоджений орган і дає можливість сітківці відновити деяке візуальне відчуття.

«Це ніби дистанційний пульт телевізора. Коли ви перемикаєте канали, той спрямовує сигнал. Ви не

бачите сигнал, а телевизор бачить. Так само в нас. Око не бачить фотонів, але чіп сприймає їх і трансформує в електричний сигнал», – розповідає професор офтальмології Стенфордського університету Даніель Паланкер.

Досліди на щурах довели, що нейрони очей підхоплюють електричні сигнали і доносять до мозку зображення. Головна проблема нині – підвищити чіткість зображення.

«Щойно ми отримаємо докази, що картинка в очах пацієнта гарна – одразу почнемо лікувати людей. Маємо переконатися, що пацієнти зможуть безпечно пересуватися і не становити небезпеки для суспільства», – каже дослідник Стенфордського університету Джим Лудін.

Нині мільйони людей втратили зір через пігментну дегенерацію сітківки. І з сучасних медичних методів найближче до повернення зору наблизилось саме електронне протезування.

Відповіді у наступному числі газети СКАНВОРД

Сканворд-пазл з числами 1-69, що вказують на місця вставки слів. Включено портрети: І.Я. Горбачевський, І.Я. Паланкер, М. Гоголь, Фізик, А.М. Лодіна.

Вічна пам'ять
06.11.1928–26.08.2012
Ректорат, профком, працівники і студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті ветерана університету, колишнього асистента кафедри очних хвороб, кандидата медичних наук
Володимира Михайловича ПАНЬКІВА і висловлюють щирі співчуття рідним та близьким покійного.

Відповіді на сканворд, вміщений у № 16 (321)
1. Крушельницька. 2. Оболоня. 3. Яр. 4. Осавул. 5. Ори. 6. РГ. 7. Аркада. 8. Арик. 9. Орангутанг. 10. Лекало. 11. Роговцева. 12. На. 13. Акорд. 14. Табу. 15. Анна. 16. Об. 17. Боа. 18. Ма. 19. Кг. 20. Бокс. 21. Нота. 22. Сом. 23. Анка. 24. Ар. 25. Ерзац. 26. Ва. 27. Хата. 28. Красне. 29. Ех. 30. Данило. 31. Іглу. 32. Грива. 33. АТ. 34. Фа. 35. Цар. 36. Граф. 37. Бережани. 38. Сковорода. 39. Лакмус. 40. Го. 41. Лобановський. 42. Казуар. 43. Оранж. 44. АЗС. 45. Поло. 46. Укол. 47. Лото. 48. Сан. 49. Гра. 50. Волга. 51. Орт. 52. Лонар. 53. Рак. 54. Бубка. 55. Ост. 56. Ой. 57. Ра. 58. Мак. 59. Аборт. 60. Кума. 61. Ом. 62. Око. 63. Ольга. 64. Школа. 65. Ля. 66. Як.